

WSOY

Sana Kilpi

Minä haluan olla tässä vielä

VALIKOIMA PROOSAA

Eeva Kilpi

Minä haluan
olla tässä vielä

VALIKOIMA PROOSAA

Kesä ja keski-ikäinen nainen | 1970

Tamara | 1972

Naisen päiväkirja | 1978

Alkuperäisteokset:
Kesä ja keski-ikäinen nainen (WSOY 1970)
Tamara (WSOY 1972)
Naisen päiväkirja (WSOY 1978)

© EEVA KILPI JA WSOY 2018
ISBN 978-951-0-43723-0
PAINETTU EU:SSA

Sisällys

- 7 Kesä ja keski-ikäinen nainen
- 121 Tamara
- 429 Naisen päiväkirja

*Kesä ja
keski-ikäinen
nainen*

1970

MAAILMANMUUTTAJAT	9
LÄHIKUVA	31
TAMARA JA MINÄ	37
RAPORTTI	59
KESÄ JA KESKI-IKÄINEN NAINEN	78

Maailmanmuuttajat

BUSSIN PYSÄHTYESSÄ Forssan linja-autoasemalla Ulla asettui tarkoituksellisesti lähelle takana istuneitten naisten pöytää jotta olisi edelleen kuullut heidän keskustelunsa.

Poika istuutui häntä vastapäätä ja tarjosi savuketta. Hän katsoi tätä silmiin.

- Etkö muista vieläkään. Minähän en polta.
- Poltathan sinä joskus.
- No joskus. Kun olen huppelissa.

Heillä oli jo sentään tämä tapa: katsoa silmiin kunnes toisen silmät alkoivat hymyillä. Se oli kehittynyt alkumatkan aikana ja oli hyvin käyttökelpoinen. Tuntui siitä kuin heillä olisi ollut pitkä yhteinen menneisyys takanaan.

– En minä sitä kyllä ymmärrä miten äiti voi jättää lapsensa, harmaa hohtavahiuksinen nainen sanoi viereisessä pöydässä. Hän näytti olevan niitä harvoja jotka vielä käyttivät kovia prässättyjä huopahattuja, sellaisia jotka nostivat omistajansa itsetuntoa ja tekivät ihmisen puetun näköiseksi. Hän oli aivan selvästi juuri siirtynyt talvihattusta kevät-hattuun, kaivanut hellästi sen vaaleanharmaan, äärettömän herkästi tahriintuvan hiushuopaisensa esiin ennen tätä matkaa, puhallellut sitä varovasti, oikonut nauhoja (valkoinen ja tummansininen), ehkä aavistuksen verran näyttänyt sille harjaakin sekä asettanut sen viimein päähänsä peilin edessä, kasvoilla lähtöön, matkaan, lomaan ja sukulaisvierailuihin

sopiva ilme, mielessä assosiaatiot joita ilman kevähattunsa hylkääjät jäivät. – Ostaisikohan niille tuliaisiksi suklaata vai marmeladia, hän sanoi silmäillen odotushuoneen takaseinän hyllyjä samalla kun hän kuori sokeripalat esiin paperipaketista ja pudotti niistä yhden kahvikuppiinsa.

– Voi etkö sinä sitä vielä ymmärrä, nuorempi nainen sanoi nauraen. Hänellä oli iso kaunis suu täynnä korkeita valkoisia hampaita, ruskeat kiiltävät silmät ja hänen ympärillään kiehäsi yhtä mittaa kaksi melkein samankokoista tyttöä samanlaisissa vaatteissa, pompulahatuissa, rusetit korvallisilla. – Kyllä minä olen melkein kerran päivässä valmis pistämään pillit pussiin ja lähtemään, tai ainakin kerran viikossa, ja kerran kuussa ihan tosissani, tyttöjen äiti sanoi naururyppyjen syvetessä silmäkulmissa. Hän hymyili niin kuin hänen olisi ollut hymyiltävä pois sanojensa merkitys tai niin kuin hän olisi hymyllään halunnut pakottaa toisen ymmärtämään; vaikka toisaalta, olihan hänellä varaa tällaiseen hurjuuteen, nimenomaan sanoissa. Samalla hänen kädensä näyttivät tekevän satoja asioita yhtäaikaa: ne pyyhkivät suuta, estivät pulloa kaatumasta, siirsivät lasia vuoroin lähemmäksi vuoroin kauemmaksi, vetivät määrän pompulan ulos suusta, auttoivat alas tuolilta ja taas tuolille, tarjosivat pullaa ja voileipää, poimivat valkoisia sormikkaita lattialta. Ja ajatella mikä varjeleminen etteivät he jää auton alle tai kesällä tallaa nauloihin ja etteivät hyönteiset pistä heitä, että he oppivat uimaan. Entäpä vitamiinit ja rokotukset... Unohtunut yksityiskohta toisensa jälkeen pöyhiintyi esiin Ullan mielessä.

– Osta suklaata, isompi tyttö sanoi tietävällä äänellä.

Sitten he istuivat taas autossa ja hän kysyi pojalta:

– Mistä sinä aiot puhua?

Poika oli kallistanut päänsä selkänojaa vasten ja sulkenut silmänsä. Kysymyksen kuullessaan hän avasi ne ja tuijotti vähän aikaa suoraan eteenpäin ikään kuin ei olisi tajunnut mitä häneltä kysyttiin. Sitten hän sanoi:

– Sukupuoliopetuksesta koulussa. Entä sinä?

– Vanhojen rakkaudesta, Ulla sanoi. – Oikeastaan minun olisi pitänyt puhua äidin roolista. Mutta olen kurkkuani myöten kyllästynyt siihen. Niin kuin äitinä oloonkin, hän lisäsi yhtäkkisen purkautumistarpeen vallassa, hämmästyen itsekin luottamuksellisuuttaan. Hän yritti naurahtaa sen pois, aivan niin kuin äskeinen nainen sanansa, sitten hän kuitenkin jatkoi, jälleen hämmästellään itseään: – Tällä lajilla on liian pitkä jälkeläisten vaalimisaika. Se pilaa kokonaan tämän ihmissuhteen.

Poika oli laskenut taas päänsä selkänojaa vasten ja raotti luomiaan.

– Anteeksi, sinä taisit nukkua.

– Ei se mitään.

Hän kallisti itsekin päänsä ja sulki silmänsä. Takana istuva nainen kertoi (keväthattu päässä, harmaat hiukset kuin oma-valoinen turkis pilkistämässä hatunlierin alta, sovittamassa sileän huovan ja ryppyisen posken ristiriitaa): Minä olen hoitanut niitä lapsia siitä saakka. Joka aamu kampaavat tukkansa veden kanssa siltä varalta, että äiti tulisi. Isoin ei enää kampaakaan. Nakkelee vain niskojaan jos puhe tulee. En jaksaisi mutta eivät päästä pois. Nytkin vakuuttivat että elä ole kauaa. Eivät olisi päästäneet edes katsomaan tätä sisartani, vaikka se on silmäleikkauksen jälkeen melkein sokea ja laseja saa odottaa kuukausikaupalla ja vanhainkodissa vaan tiuskitaan, äänensävyllä kun ei ole mitään lakipykälää luettu eikä siitä saa ihmistä vastuuseen koskaan. Oikeastaan minun pitäisi ottaa

se sieltä pois ja perustaa sen kanssa yhteinen talous ja hoitaa sitä niin kauan kuin minusta on johonkin. Mutta sitten ne lapset taas riippuvat minussa enkä minä jaksa ajatella että joku tytönheitukka niille äksylisi ja odottaisi vain iltaa että pääsisi lentämään. Ja niin sievä mies kuin se Jaska on, ei polta, ei juo, ja pesee aina itsensä kainaloita myöten kotiin tultuaan, eivät edes jalat haise. Illat minkä lueskelee, sekin taitaa toivoa vielä, tai sitten se ei ole vielä toipunut, en minä häneltä koskaan kysele, annan olla rauhassa.

– Missä se niitten äiti sitten on? nuorempi nainen kuului kysyvän.

– Mistä hänet tietää. Rakkauden perään se lähti.

– Tiedätkö, Ulla sanoi pojalle aivan unen rajoilta ja yhtäkkiä jostain syystä hyvin tietoisena siitä että tämä oli vieressä, – miten vaikea avioliiton jälkeen on tottua ensin yksinäisyyteen ja sitten tilapäissuhteisiin.

Poika avasi silmänsä ja katsoi taas jonkin aikaa suoraan eteensä, hän näytti miettivän kuulemaansa. Sitten he molemmat sulkiivat jälleen silmänsä ja vaipuivat ilmeisesti yhtäaikaa kunnolliseen syvään uneen joka oli hyvin tarpeellinen; he olivat lähteneet matkaan aikaisin, asumalähiöistä oli pitkä matka keskustaan linja-autoasemalle, bussit kulkivat harvoin sunnuntaiamuina, oli pitänyt herätä varhain, ja iltapäivällä odottivat vieraat ihmiset ja esiintyminen, päivällinen kotitalouskoululla, ilta kirjallisuuskerhossa. He olivat matkalla todella aktiiviselle paikkakunnalle.

Perillä heitä oli vastassa kotiseutulautakunnan puheenjohtaja (silmälasit, lämmin käsi, oikealta vaikuttava hymy, auto – tuolla, tuo oliivinvärinen, en saanut pysäköityä lähemmäksi) sekä kulttuurisihteeri (tai jotain sinnepäin, pitkä vaalea nainen, liikkumattomat kasvot, vain silmät valppaina joka

suuntaan, tottunut kamppailemaan kunnan elimien kanssa kulttuurin puolesta, valmiina kaikkeen, vaikka tarpeen tullen heittäytymään poikittain kynnykselle: vain minun ruumiini yli).

Auton luona pojan ääni kotiseutulautakunnan puheenjohtajan ja kulttuurisihteerin takaa:

– Ulla, menetkö taakse?

Ja Ulla ehti ajatella: Minullahan on kaunis nimi. Kuka se sanoikaan: Rakastan nimeäni aina kun sinä lausut sen. Vai keksinkö sen itse, juuri nyt?

Sitten hän näki lapset. He olivat tulleet harmaahattuista hoitajaansa vastaan, kolme tyttöä, tasaisesti aleneva sarja. Ja sinä lyhyenä hetkenä minkä he ehtivät olla silmissä ennen kuin auto lähti, Ulla havaitsi etsivänsä heistä kiireesti äidittömyyden merkkejä. Kaulaliina vinossa, kumisaappaat – ei, ne olivat oikeissa jaloissa, nuorimman nenä vuoti; ei, miten minä alennun tällaiseen, mitä merkkejä nämä muka ovat; juuri tällä tavalla ihmiset vaanivat heitä voidakseen osoitella sormella, voidakseen syyttää tai vain saadakseen puheenaihetta paremman puutteessa, tai voidakseen ajatella miten erinomaisia he itse sentään kaikista vioistaan huolimatta ovat, saadakseen anteeksi pienet syntinsä tällaisen todella suuren rikoksen rinnalla. Sitten hän kuitenkin tunsi, ettei hänen motiivinsa ollut pelkästään tämä. Itse asiassa häntä kiinnosti yhtä paljon oma suhtautumisensa, hänen oma helppo putoamisensa kaikkein tyypillisimpään ja tavanomaisimpaan ajattelutapaan. Hänen omat emotionaaliset kiinnikkeensä jotka näyttivät pitävän puoliaan kaikesta tiedostamisesta huolimatta, kaikesta asenteettomuudesta ja ennakkoluulottomuudesta välittämättä. Mistä me tiedämme mikä meidän lapsillemme on parasta? Raivon ja epätoivon kaltainen tunne pyyhkäisi hänen miel-

tään lyhyesti, sen ajan minkä kesti kivuta autoon ja asettua istumaan takapenkille niin että kulttuurisihteerillekin jäi tilaa. Ja jälleen tämä vanha ajatus, ainoa joka soi lohtua: näitä asioita on tutkittava, näitä asioita on tutkittava. Me emme saa jättää lapsiamme tilapäisratkaisujen, yksilön tunneoikkujen, sattumalta löytyvän hyvántahtoisuuden varaan. Tämä tuntui rauhoittavalta yleiseltä johtopäätökseltä. Ja jälleen tuskan kirpaisu: näitä me juuri haluamme, rauhoittavia yleisiä johtopäätöksiä, sääntöjä joiden taakse vetäytyä, joille jättää kaikki vastuu ja huoli. Tämä ihmisen suunnaton taipumus yleistämiseen. Eikö hän juuri viime kädessä ollut päätynyt hämmästelemään sitä ja todennut sen vääräksi: ihmisellä on valtaisa taipumus tehdä äärimmäistapausten perusteella yleisiä sääntöjä, koska hän ei jaksa hallita yksityiskohtien paljoutta, ei jaksa paneutua niihin. Ja jos hän jossakin on väärässä niin pyrkiessään kollektiiviratkaisuihin tunteen alueella. Tai kuka tietää, ehkä ihminen on todella muuttumassa, mitä tämä sukupolvi enää tietää seuraavasta. Miksi me yritämme ohjata heitä mihinkään. Meidän pitää vain katsoa ja olla hyviä. Mutta sitten ne julmurit puristavat meistä kaiken mitä saavat, riistävät meitä, sillä kaikki luonnossa perustuu riistoon, ja lasten ja vanhempien on luonnollinen suhde...

– Teillä on varmasti nälkä, kulttuurisihteerä sanoi. – Te olette joutunut lähtemään liikkeelle aikaisin.

– Kyllä, Ulla sanoi niin kovalla äänellä että säikähti itsekin. – Tai ei... kävimme me kahvilla.

Siitä se johtuukin, hän ajatteli, tämä raivokkuus, tämä herkkyyys yhtäkkiä. Minun on nälkä. Tai ehkä minä poden liian alhaista verensokeria.

Ja hän kääntyi katsomaan taakseen nähdäkseen lapset ja heidän hoitajansa vielä kerran. Auton peruuttaessa he joutuivat

vat taas lähelle heitä ja Ulla veivasi ikkunan auki (saadakseen raitista ilmaa, hän sanoi kulttuurisihteerille) ja hymyili heille ikkunasta (hymyilyn armeliaisuutta, mutta mehän tarvitsemme sitäkin). Kukaan ei kuitenkaan onneksi katsonut häneen. Pieni tyttö nosti saamaansa pakettia ja sanoi kasvot loistaen kirkkaalla iloisella äänellä:

– Onko tässä suklaata vai marmeladia?

– Suklaata, sanoi keväthattuinen nainen.

– Kiva.

– Älä luule että se on sinulle yksin, hänen vähän isompi sisarensa sanoi.

– Onpas.

– Eipäs.

– Onpas.

Auton ohittaessa heidät tytöt olivat toistensa kimpussa ja vanha nainen rupesi erottelemaan heitä. Hänen suunsa kävi lakkaamatta ja Ulla oli kuulevinaan kuinka hän selitti että tuliaisheet olivat kaikille yhteisesti, kaikille yhteisesti, tasan jaettavaksi, sovinnossa, iloksi jokaiselle. Sitten, juuri ennen kuin he häipyivät näkyvistä lopullisesti vanha nainen näytti keksineen keinon joka sai riidan unohtumaan: he vilkuttivat kaikki linja-autolle, ikkunasta näkyvälle nuorelle naiselle ja hänen kahdelle lapselleen, jotka jatkoivat matkaansa.

Aivan normaaleja lapsia, Ulla ajatteli ottaen ahneesti vastaan helpotuksen tunteen, jaksavat riidelläkin, se on hyvä merkki. Hän muisti miten hän eron jälkeen ei ollut lähes vuoteen sanonut lapsilleen poikkipuolista sanaa, myödanntyt ja selittänyt vain kärsivällisesti, ja vaiennut aivan luonnottomalla tavalla. Harvoin hän oli edes korottanut ääntään. Ja sitten hän muisti ensimmäisen kerran jolloin hän oli taas pitkästä aikaa raivostunut, hurjan voiman tunteen joka oli

pyyhkäissyt hänen lävitseen niin että hän oli ollut vähällä pyörtyä. Hän oli huutanut, vedonnut ihmisoikeuksiin ja YK:n artikloihin, ja rauhoituttuaan sanonut hengästyneenä, melkein huvittuneena: Minä en ole huutanut teille vuoteen. Ja he olivat vastanneet ylimielisesti tuhahtaen: Sinä... sinähän huudat aina. – Ja barrikadi oli tuntunut jälleen kerran ylittämättömältä: joko he eivät todella olleet huomanneet mitään eroa, eivät kiinnittäneet häneen sen vertaa huomiota, tai eivät halunneet myöntää, eivät kerta kaikkiaan suostuneet koskaan myöntämään mitään tälle niskan päällä olevalle vallalle jota hän heidän mielessään edusti, ei edes sillä hetkellä jolloin hän lähestyi heitä pelkkänä ihmisenä; aina he antoivat takaisin. Nämä olivat niitä hetkiä jolloin raivokas toivottomuus valtasi hänet, ei alistuva, luopuva, rauhoittava toivottomuus, vaan katkera, repivä, melkein kosto huutava toivottomuus. Se purkautui muuttamisen haluna: tässä asiassa on jokin hirveä virhe, me toteutamme jatkuvasti jotain kauheata vääryyttä joka kierouttaa tämän suhteen, pilaa kaikki mahdollisuudet jo etukäteen, jokin virhe johon me olemme niin tottuneet ettemme näe sitä. Tai sitten tämä on muuttumisen oire: edistystä tapahtuu jollain kapealla sektorilla, ehkä nimenomaan ilmaisuvapauden alueella, mutta ei paljon muualla, ei tavoissa, ei hellydessä, ei todellisessa tasa-arvoisuudessa, ja siitä syystä tämä kapea vapautunut alue joutuu hirveän paineen alaiseksi, kaikki purkautuu siihen suuntaan. Tai sitten on kysymys vain samasta asiasta kuin kaikissa pitkäaikaisissa ihmissuhteissa: että ihmiset kyllästyvät toisiinsa, saavat kurkkuaan myöten tarpeeksi toisistaan, vaikka olisivat kiintyneitäkin, vaikka kaisaisivat kuollakseen, vaikka tarvitsisivat toisiaan sado-masogoisesti, tai symbioottisesti, vaikka rakastaisivatkin jollain lukuisista ihmiselle mahdollisista tavoista rakastaa. – Voi,

hän oli ajatellut kaiken selväksi teoriassa. Teoria oli suurta ja kaunista ja sen portaita sitkeästi laahustavalle helppoakin, oivallusten kautta pala palalta ehjäksi rakentuvaa, lohdullista ja lujaa, muuri johon saattoi nojata ahdistuksissaan, nostaa loukkaavan kiven täytteeksi erehdyksen ja pettymyksen reikään ja taas oli hieman rakennettu lisää – mutta kenelle minä antaisin tämän hienon linnoituksen, valmiin ja käyttökelpoisen, kun omat lapsetkaan eivät huoli sitä, ampuvat ritsoilla kuin Daavid Goljatia ja katso, sen sortuminen on joka kerta suuri: Älä nyt kuule taas lässytä, se ei kuule kiinnosta ketään, puhuisit asiaa. – Ja juuri sinä vuonna jolloin hän ei ollut huutanut, hän oli alkanut erityisesti kiinnittää huomiota sanojensa asiallisuuteen, pyrkinyt vaikuttamaan aukottoman ilmaisun avulla. Usein hän oli suorastaan etukäteen miettinyt missä muodossa mielipiteensä ilmaisisi ja välttänyt tietoisesti toistoa, nalkuttamista. Tämä oli vaikuttanut hänen esitelmiinsä ja artikkeleihinsakin; joku oli jopa maininnut kiittävästi hänen tekstinsä tiiviydestä. Ja joskus hän rukoili jotain tuntematonta sukupolvien kuiluja hallitsevaa jumaluutta: Anna minun elää niin kauan että näen millaisia nuorten radikaalien lapset tulevat olemaan, mitä vastaan he kapinoivat, mitä syyttämistä he löytävät vanhemmissaan.

– Tässä on uusi virastotalo ja tuo tuossa on kirjasto. Tähän tulee vanhusten asuntola, kulttuurisihteeri esitteli heidän ajaessaan yhteiskoulua kohti, jossa kotiseutu- ja kulttuuripäivien iltapäivämatinea pidettiin. Esiintymismatkoilla ei oppinut tuntemaan paikkakuntaa, tuntui aina kuin olisi ollut ulkomailla.

– Ja tämä tässä on meidän äiti, puheenjohtaja sanoi taputtaen tanakkaa, vaaleata, määrätietoisen lyhyeen hameeseen pukeutunutta iloluontoisen näköistä naista, joka tuli heitä

vastaan koulun aulassa. – Ja tässä on tätä jälkikasvua, tulkaapa sanomaan päivää, Pertti myös.

– Kuinka monta niitä oikein on, Ulla sanoi.

Puheenjohtaja räjähti nauramaan. – Oletko ehtinyt laskea, äiti?

– No yksin lukien kolme, mutta kyllä niistä enemmän on. Kerkeävät joka paikkaan. Ja tämä viimeinen tulee vielä yöllä viereen niin että minä menen itse monta kertaa lastenhuoneeseen ja nukun siellä lyhyessä sängyssä, tänä aamuakin olin ihan rammettunut, vaalea nainen sanoi oikoen sormillaan reiteensä takertuvan pikkupojan hiuksia.

– Ja joskus kun minä rupean hapuilemaan äitiä viereisestä sängystä saankin pojan kainalooni, puheenjohtaja sanoi edelleen häikäisevän hyväntuulisena. Hän oli tämän tilaisuuden sielu ja henki, hänen oli pumpattava se täyteen dynamiikkaa, maksoi mitä maksoi.

Matinea alkoi pianonsoitolla. Sen jälkeen oli kotiseutulautakunnan puheenjohtajan tervehdyspuhe. Hän esitteli paikalliset esiintyjät, nämä vanhat tutut naamat, jotka eivät oikeastaan esittelyä kaipaa koska kaikki tuntevat ne mutta jotka ansaitsevat tulla mainituiksi ensimmäisinä siitä syystä, että he jaksavat vuodesta toiseen puurtaa näissä tilaisuuksissa ja ilahduttaa meitä taidoillaan ja tiedoillaan, kättensä töillä ja aivotoiminnallaan. Sen jälkeen hän toivotti tervetulleeksi vieraat esiintyjät, nämä joiden oli määrä tuoda tilaisuuteen liki eksotiikan tuulahdus ja poistaa sisäänlämpiävyyden vaaran joka vaani kaikkia, vireästikin toimivia kotiseutuja ja kotiseuturakkauden vaalijoita.

– Näitten vieraitten tehtävä, puheenjohtaja sanoi, on järkyttää meitä hieman, suoda meille pieni seikkailu asenteitten muuttamisen fantasioissa.

Ulla vilkaisi poikaan. Tämä oli kaivanut kapean paperinipun taskustaan ja suoristeli sen kulmia. Sitä oli käytetty monessa tilaisuudessa tätä ennen, vanhaa asiaa jo. Ulla oli näkevinään pojan sormien tärisevän hiukan. Niin se on, Ulla ajatteli, tähän ei totu koskaan, tähän luonnottomaan edessä istumiseen ja kateederille nousemiseen, ainoana turvana lukutaito ja yksinäisyydessä kirjoitetut paperit. Häntä lohdutti se että poikakin vaikutti jännittyneeltä, heitä oli sentään kaksi samassa tilanteessa, silmätikkuina, puhumassa samantapaisista asioistakin, ottamassa vastaan reaktiot. Kaksi uljasta tabujen kaatajaa pelkäämässä yhdessä.

Poika meni puhumaan.

– Sammakot, hämähäkit, kalat ja siipikarjat ovat esittäneet merkittävää osaa sukupuolivalistuksen historiassa, mehiläisistä puhumattakaan. On hämmästyttävää, että ihminen on suostunut tällä alueella pysyttelemään taustalla ja pyrkinyt vuosisatoja jopa salaamaan lisääntymistapansa omilta jälkeläisiltään.

Kuului naurahduksia, sitten kireä hiljaisuus, yleisökin jännitti.

– Sukupuolivalistuksessa on erotettava kaksi päälinjaa. Toisaalta avoin, salailematon ja asiallinen selonteko suvunjatkamiseen liittyvistä tapahtumista, toisaalta ehkäisyneuvonta. On kysymyksessä niin tärkeä asia, että meidän on oltava valmiit luopumaan jopa rakkaistakin myyteistä, jotta meidän ei tarvitse evästellä maailmalle lähteviä lapsia sanomalla: Muistathan poikani että haikaroita on mutta ne eivät tuo lapsia, joulupukkia taas ei ole mutta hän tuo lahjoja.

Ihmiset nauroivat ja poika hymyili. Hän oli saanut ensimmäisen ratkaisevan kosketuksen yleisöön. Tämä oli kuin miekkailua ja kalan narraamista samalla kertaa.

– Tieto on välttämätöntä, poika jatkoi, mutta se ei ole kylliksi. Meidän on saatava käyttöömme ihmisen koko tunneasteikko, kaikki ne voimavarat jotka siihen kytkeytyvät. Sen valistuksen lisäksi jota me jaamme, meidän on opetettava ihmisiä rakastamaan. Rohkaistava heitä siihen lapsesta saakka.

Ulla olisi halunnut kääntää päätään ja katsoa olivatko ihmiset taas muuttuneet häpeilevän näköisiksi kuten aina silloin kun rakastamisesta puhuttiin. Salamyhkäisiä vitsejä osattiin kyllä sulattaa, naisetkin nauroivat niille osoittaakseen ennakkoluulottomuuttaan, mutta selvä sukupuolisuuudesta ja rakastamisesta puhuminen sai ihmiset aina nolostumaan.

– Meidän olisi hyväiltävä paljon, poika sanoi niin yksinkertaisesti ja tavallisella äänellä että Ullasta tuntui että ihmiset ymmärsivät säikähtää vasta jälkikäteen.

– Kosketus on tärkeä. Ensimmäinen tieto jonka me saamme maailmasta on ihon tieto. Ilman sitä kaikki vakuuttelu on turhaa.

Ulla kuuli kuinka puheenjohtaja hänen oikealla puolellaan kääntyi raskaasti tuhisten katsomaan taakseen. Sitten hän tarttui rintataskunenäliinaansa, mutta muuttikin viime hetkessä mieltään, kaivoi housuntaskusta varsinaisen nenäliinan ja taputti sillä ylähuultaan. Kulttuurisihteeri istui hievahtamatta puristaen rystyset valkeina sylissään olevaa ohjelmaa.

– Pieniä lapsia hyväillään, mutta sitten seuraa pitkä vaihe jolloin lapsella ei ole ruumiillista kosketusta muuta kuin itseensä.

Yleisön joukosta alkoi kuulua kolinaa ikään kuin tuoleja olisi siirrely hetken, sitten hiljaisuus kuin paukahduksen edellä, tuntui että alussa solmittu yhteys puhujan ja yleisön välillä toimi jo etukäteen, ennen sanoja.

– Meidän pitäisi sallia lasten seksuaaliset leikit.

Poika sanoi sen aivan tavallisella äänellä niin kuin hän oli varmaan sanonut sen kymmeniä kertoja ennenkin, mutta Ulla, joka istui yleisön puolella ja koki asiat osittain kuulijoiden kannalta, saattoi kuvitella kuinka se läjähti vasten korvia niin että korvat loksahdivat lukkoon ja ihmiset tunsivat tarvetta niellä ja aukoa suutaan. Sitten kaksi naista nousi keskeltä salia ja lähti ovea kohti, ja heidän kannustamana ovenpielestä vielä kaksi.

Ulla yritti nyökätä pojalle rohkaisevasti, mutta tämä oli ilmeisesti tottunut tällaisiin reaktioihin ja jatkoi häiriytymättä. Hän oli muokannut esitystään näitten tilanteitten mukaisesti, niin että se kuten ainakin kovia kokenut ja taroituksenmukaiseksi hioutunut matineateksti noudatteli mielialojen polveilua juuri niin kuin pitikin. Tämä oli vanhaa, paljon jauhettua asiaa, mutta ilmeisesti myös sitä jota ihmiset olivat päättäneet torjua hamaan elämänsä loppuun saakka, kohtasivatpa he sen sitten missä tahansa, puhetta siitä kuinka ihmiset olivat valmiimpia hyväksymään väkivallan kuin rakkauden, kuinka luultavasti jokainen läsnäolija olisi valmis silmää räpäyttämättä katselemaan kuinka miestä potkaistaan haaroihin, mutta pahastuisi heti jos näkisi filmin jossa samaa kohtaa pidetään hyvänä.

Ullan tuli äkkiä sääli näitä ihmisiä. Hänestä tuntui että poika kohteli heitä julmasti, pakotti heidät kuuntelemaan tänä lauhkeana keväisenä sunnuntai-iltapäivänä asioita, jotka merkitsivät heidän elämänkatsomuksensa liki täydellistä mullistumista, jonkin käsittämättömän, vääräksi ja synnilliseksi koetun elämäntavan hyväksymistä ja vieraan maailman tunkeutumista ennen niin turvallisille kotiseutujuhille. Saatana pauloja mieltii ja keksii... Ja vaikka kaikki

eivät kokisikaan tätä vaaralliseksi uskonnolliselta kannalta – sellaiset eivät olleet ehkä lainkaan täällä vaan telttajuhlilla – niin oli olemassa eräs asia jonka todennäköisesti kaikki läsnäolijat kokivat loukkaamattomaksi ja jonka puolesta he loukkaantuivat. Se oli siveellisyys. Ihmisen siveellisyyttä, niin epämääräinen kuin tämä käsite olikin, ei voinut horjuttaa edes siinä missä uskontoa, ja tämä mitä täällä puhuttiin oli vallitsevan siveyskäsityksen vastaista ja siksi tuomittavaa. Kaiken lisäksi nimetöntä, mikä pahensi asiaa. Aviorikos sijoittui moraalin sievästi, sillä oli vakituinen paikka ja nimi: huoruus; eläimiin ja samaan sukupuoleen sekaantuminen oli myös tunnettua: se oli haureutta; mutta tämä oli nimetöntä pahaa, tuntematon ovi tuntemattomiin seurauksiin. Nämä ihmiset halusivat varjella sielunsa rauhaa, oikein elämisen antamaa mielentyyneyttä ja lähtivät pakoon muuttumisen tuskaa. Minä ymmärrän heitä, hyvänen aika, minä ymmärrän heitä, Ulla ajatteli kyyneleet kurkun korkeudella. Juoskaa kovaa, sillä kun se kerran puree, te ette pääse siitä eroon koskaan, siitä ei pelasta muu kuin kuolema, haudan hiljaisuus, ne jotka elävät se tavoittaa ennen pitkää kaikki. Ja minäkin, minäkin jatkan sen rauhattomuuden levittämistä, kylvän muutoksen tuskaa, koska muuta tietä ei ole, koska me aina kurkottaessamme uuteen kärsimme vanhan puolesta; koska me olemme ihmisiä, moninkertaisesti moniulotteisia.

– Ehkäisymenetelmät tulevat muuttamaan kaikki meidän moraalikäsitteemme, poika sanoi puhujakorokkeen takaa, ja vasta nyt Ulla tajusi, että kovaääninen toisti sanat ulkona-kin, kaiutti niitä yli pihamaan, pyörätelineitten, uimahallin katoksen ja lehdettömän puiston. Ja hänestä tuntui kuin hän olisi yhtäkkiä ymmärtänyt kaikki mahdolliset tavat ottaa vastaan tämä tieto ja kaikki muukin hämmentävä tieto jota

maailma oli tulvillaan. Hän olisi ymmärtänyt vaikka ihmiset olisivat siinä paikassa lopullisesti rynnänneet ulos pakokauhun vallassa ja juosseet suin päin karkuun, oli oikeastaan ihme että he pysyivät paikoillaan ja jättäytyivät alttiiksi kaiken sen menettämislle mitä he olivat tähän saakka arvostaneet. Ja ennen kuin hän ehti tehdä mitään puolustautuakseen, valtaisa itsesäälin aalto vetäisi imuunsa hänetkin. Ikään kuin hänen osalleen ei olisi riittänyt rauhattomuus, alituinen tuska ja vikojen näkeminen, hänen piti vielä ymmärtääkin! Totisesti hänellä ei olisi paikkaa mihin päänsä laskea, ei puolella eikä toisella. Hän ajatteli haikeana miten helppo oli hyökätä, olla aggressiivinen, paljastaa epäkohtia, kangeta tabuja, sai radikaalin maineen ja oli jollain taholla arvostettu, jollain paheksuttu, ja aina huomattiin. Mutta alapas ymmärtää, osoita myötätuntoa ja sinua ei usko kukaan. Olet luopio ja taantumuksellinen ja sellaiset käristykööt iankaikkisesti identiteettikriisin hiljaisissa liekeissä.

Hän havahtui kättentaputuksiin. Poika oli lopettanut. Jäljelle jääneet osoittivat olevansa edistyksellistä joukkoa ja taputtivat innokkaasti vaikka heidän sukupuolielämänsä olikin käsitelty kovakouraisesti, ei ollut juuri jätetty panetelematonta paikkaa. Ja hetken Ullasta tuntui että täällä tapahtui sama kuin kirkoissa ennen, tai herätyskokouksissa vieläkin, ulkona isossa teltassa: osoitettiin puistattavasti tämän maailman raadollisuus, kaikki se mikä oli vialla, ja vaadittiin parannusta. Ja ihmiset tarttuivat sanomaan pelastuakseen. Täällä ei vain itketty eikä annettu synninpäästöä. Ei sanottu: Sinun tähänastinen sukupuolinen ahdasmielisyytesi on anteeksiannettu, älä enää pidättäydy vaan mene ja tee syntiä. Täällä syytettiin jatkuvasti ja ehkä vika olikin siinä. Ehkä näihin tilaisuuksiin olisi pitänyt järjestää rippituoleja, joissa

tunnustettaisiin ja annettaisiin anteeksi: vanhemmille että he ovat kieltäneet lapsiaan masturboimasta, lapsille että he ovat estäneet äitiään tekemästä henkistä työtä, miehille että he ovat teettäneet taloustyöt naisilla, naisille että he ovat vaatineet miehiltä uskollisuutta, papeille että he ovat pelotelleet synnillä ja tehneet ihmisen elämän ilottomaksi, opettajille että he ovat olleet autoritaarisia, porvareille että he ovat riistäneet, edellisille sukupolville että he ovat istuttaneet ihmisiin väärät ihanteet ja nykyisille että he ovat saastuttaneet maailman, lastanneet sen räjähdysaineilla ja lisääntyneet liikaa. Ja sen jälkeen sanottaisiin: Menkää, älkääkään enää näin tehkö.

Ja Ulla ajatteli (tuntien nyt itsensä ilmiselvästi luopioksi ja kuoron laulaessa riemukasta keväistä laulua, uutta ja tunteematonta): Siinä se vika onkin, me emme tunne anteeksiantoa. Ja jos me emme tunne anteeksiantoa, ei ikinä toteudu se mistä poika puhui, että meidän tunteemme olisivat mukana. Sillä ihminen haluaa myös antaa anteeksi ja unohtaa.

Kun tuli hänen oma vuoronsa esiintyä, hän oli edennyt niin kauas ajatuksissaan, ettei hetkeen muistanut mistä hänen oli määrä puhua. Hän kaivoi paperinsa esiin ja näki otsikon Vanhusten sukupuolielämä. Jos hän olisi rojhennut silmäillä hetken yleisöä, hän olisi melkoisen varmasti voinut luetella etukäteen ne jotka tulisivat poistumaan kesken esityksen. Ne olisivat juuri ne joiden puolesta hän puhui, vanhimmat ja ne joilla vanhuus oli lähinnä odottamassa, tuo vielä kiinteäposkinen harmaakiharainen nainen ja tuo joka puristi käsilaukkuaan. Hän aloitti...

Päästyään sanoihin ”ja voi olla että tekniikan, kulku-neuvojen, mukavuuksien ja mukavuudenhalun yhä lisääntyessä sukupuolielämä on ainoa liikunnan muoto jota ihminen enää harrastaa” hän nosti silmänsä ja katsoi tavoistaan poiketen yle-

*Kesä ja
keski-ikäinen nainen*

1970

Tamara

1972

Naisen päiväkirja

1978

Novellikokoelmassa *Kesä ja keski-ikäinen nainen* eronnut Id-Mari lähtee viettämään kesää yksin mökille ja saa odottamattoman vieraan.

Teoksessa on myös esimakua romaanista *Tamara*, jonka seksuaalisesti aktiivinen päähenkilö ja eroottiset fantasiat aiheuttivat aikanaan kohua ja nostivat teoksen suomalaisten rakkausromaanien klassikoksi. *Naisen päiväkirjaa* ei alun perin kirjoitettu julkaistavaksi vaan se syntyi spontaanisti arjessa, ihmissuhteiden ja kirjailijan työn kipeydestä.

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-43723-0